

Máte jasno v pojmech?

Kdo je migrant?

OSN definuje jako migranty ty **osoby, které pobývají mimo zemi svého původu déle, než jeden rok**. Nezohledňuje přitom důvody, kvůli kterým došlo k odchodu ze země. Z tohoto úhlu pohledu nejsou za migranty považováni turisté nebo například osoby na pracovních cestách. Termín migrant je nicméně běžně užíván i pro sezónní pracovní migranty.

Kdo je uprchlík?

Podle dvou základních dokumentů mezinárodního práva – Úmluvy o právním postavení uprchlíků z roku 1951 a Protokolu týkajícího se právního postavení uprchlíků z roku 1967 – je uprchlík **osoba, která "se nachází mimo svou vlast a má oprávněné obavy před pronásledováním z důvodů rasových, náboženských, národnostních nebo z důvodů příslušnosti k určitým společenským vrstvám nebo i zastávání určitých politických názorů, je neschopna přijmout, nebo vzhledem ke shora uvedeným obavám, odmítá ochranu své vlasti..."**. Jednoduše řečeno je tedy uprchlík člověk, který utíká ze své země, protože má strach z pronásledování nebo se cítí ohrožen na životě. Pokud je člověk uprchlíkem, měla by mu být automaticky zajištěna základní práva a mělo by být především vyloučeno jeho navrácení do země, kde mu hrozí nebezpečí (tzv. princip *non-refoulement* = nevydání).

Definice uprchlíka v Úmluvě byla vytvořena především s ohledem na události za druhé světové války a ošetřovala situaci válečných a poválečných uprchlíků na území Evropy. Dodatečný Protokol sepsaný o šestnáct let později upustil od geografického a časového omezení definice uprchlíka a umožnil tak univerzálnější platnost Úmluvy.

Úmluva o právním postavení uprchlíků

z roku 1951 je klíčovým dokumentem v oblasti mezinárodní ochrany uprchlíků. Úmluva definuje, kdo je uprchlík a jaký druh právní ochrany, jakou další podporu a jaká sociální práva by měly uprchlíkům zaručit smluvní státy Úmluvy. Zásadní ustanovení Úmluvy uvádí, že uprchlíci nesmějí být navraceni do země, kde jim hrozí pronásledování (princip *non-refoulement*). Úmluva také definuje povinnosti uprchlíků vůči jejich hostitelské zemi a stanoví, že určité kategorie lidí, jako například váleční zločinci, nemohou získat status uprchlíka.

Cílem Úmluvy z roku 1951 není řešit příčiny útěku: porušování lidských práv, politický či ozbrojený konflikt v zemi jejich původu. Úmluva vznikla, aby zmírňovala následky těchto

problémů tím, že nabídne obětem mezinárodní právní ochranu a další podporu, případně jim pomůže začít nový život.

Protokol z roku 1967 rozšířil její působnost a odstranil geografické a časové omezení, čímž význam Úmluvy a její aplikace významně rozšířil. Česká republika ratifikovala Úmluvu i Protokol.

Mezinárodní ochrana

Každý, kdo je v zemi původu pronásledován, může po příchodu do České republiky požádat o mezinárodní ochranu, která je udělena buď formou **azylu**, nebo **doplňkové ochrany**. Během řízení o udělení mezinárodní ochrany ministerstvo vnitra zkoumá, zda byl žadatel v zemi původu pronásledován z důvodu:

- **uplatňování politických práv a svobod**
- **rasy**
- **pohlaví**
- **náboženství**
- **národnosti**
- **příslušnosti k určité sociální skupině**
- **zastávání určitých politických názorů ve státě, jehož občanství má, nebo, v případě, že je osobou bez státního občanství, ve státě jeho posledního trvalého bydliště.**

Azyl

Tomu, kdo prokáže, že byl ve své zemi pronásledován z níže uvedených důvodů, bude v České republice udělen azyl. Důvody k udělení azylu jsou: pronásledování za uplatňování politických práv a svobod z důvodu rasy, pohlaví, náboženství, národnosti, příslušnosti k určité sociální skupině nebo pro zastávání určitých politických názorů ve státě, jehož občanství má, nebo, v případě, že je osobou bez státního občanství, ve státě jeho posledního trvalého bydliště.

Dalším důvodem udělení mezinárodní ochrany je **sloučení s rodinným příslušníkem (manželem, nezletilým dítětem nebo v případě nezletilého dítěte s rodičem), kterému již byl azyl udělen.**

Posledním důvodem k udělení azylu jsou takzvané **humanitární důvody**. Na humanitární azyl **není právní nárok a je čistě na uvážení ministerstva vnitra, komu jej udělí a z jakých důvodů.**

Doplňková ochrana

U koho ministerstvo nezjistí v dostatečné míře azylové důvody, ale žadatel prokáže, že by mu v případě návratu do vlasti **hrozilo** nebezpečí uložení nebo vykonání trestu smrti, mučení nebo nelidské či ponižující zacházení nebo trestání nebo kdyby se návratem do vlasti ocitl ve vážném ohrožení života nebo lidské důstojnosti v situacích mezinárodního nebo vnitřního ozbrojeného konfliktu nebo pokud by vycestování cizince bylo v rozporu s mezinárodními závazky České republiky, **může mu být udělena doplňková ochrana.**

Ta může být rovněž udělena z důvodu sloučení s rodinným příslušníkem (manželem, nezletilým dítětem nebo v případě nezletilého dítěte s rodičem), kterému již byla doplňková ochrana udělena.

Doplňková ochrana je na rozdíl od azylu udělována na dobu určitou (většinou 1 rok) a po této době je přezkoumáváno, zda trvají důvody, pro které byla udělena. V případě, že důvody netrvají, končí platnost mezinárodní ochrany a daná osoba se musí vrátit zpět.

Co je přesídlení a proč je důležité

Přesídlení je přemístění zranitelných uprchlíků ze zemí, kam uprchli, avšak které těmto osobám nemohou nebo nechtějí přiznat jejich základní práva, do bezpečných třetích zemí, kde se jim těchto práv dostane a kde mohou začít nový život v důstojnosti. Týká se osob ve zvláště těžké situaci a také má pomoci zemím, které čelí obrovskému náporu uprchlíků. Po zkušenostech z druhé světové války se mezinárodní společenství zavázalo sdílet odpovědnost při velkých přesunech obyvatelstva. Možnost být přesídlen dostane jen malý zlomek lidí, kteří by ho potřebovali, a to zejména z těchto důvodů: vážné zdravotní potíže, oběti násilí či mučení, ohrožené dívky a ženy, ohrožené děti a dospívající, lidé s odlišnou sexuální orientací, kterým hrozí pronásledování.

Úřad Vysokého komisaře OSN pro uprchlíky (UNHCR) upozorňuje na to, že 10% současných syrských uprchlíků by akutně potřebovalo přesídlit.

V rámci přesídlovacího programu by do ČR mělo dorazit 15 nemocných syrských dětí s rodinami z Jordánska.

Co znamená zkratka UNHCR

Úřad Vysokého komisaře OSN pro uprchlíky (United Nations High Commissioner for Refugees) byl zřízen Valným shromážděním OSN 14. prosince 1950 jako jeden z mnoha pokusů mezinárodních subjektů poskytnout ochranu a pomoc uprchlíkům.

Organizace je zmocněna k vedení a koordinaci mezinárodních činností na ochranu uprchlíků a řešení souvisejících problémů po celém světě. Jejím hlavním účelem je především zabezpečení základních práv uprchlíků a nalezení trvalých řešení. Usiluje o to, aby každý mohl uplatnit právo požádat o mezinárodní ochranu a najít bezpečné útočiště v jiném státě s možností dobrovolného návratu do země svého původu, integrace nebo přesídlení do třetí bezpečné země. Součástí jejího mandátu je i pomoc osobám bez státní příslušnosti.

Během více než šesti desetiletí organizace pomohla desítkám milionů lidí začít nový život. Dnes má UNHCR přes 7 600 zaměstnanců ve více než 125 zemích světa, kteří pomáhají asi 34 milionům lidí po celém světě. Již dvakrát úřad získal **Nobelovu cenu míru** (1954 a 1981).